# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIV. Ч. 111. Джерзи Сіті, Н. Дж., пятниця, 14. мая, 1926. VOL. XXXIV. No. 111. Jersey City, N. J., Friday, May 14. 1926. THREE CENTS


## КОНГРЕС ШУКАЄ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА СЛУЧАЙ ВУГЛЕВОГО СТРАЙКУ

ВАШИНГТОН, 12. мая. — Сенатовий комітет для шкільництва й праці постановив віднестися прихильно до проекту закона про добування й продаж вугля на случай вуглевого страйку.

Сей проект вніс нюйорський сенатор др. Ковпленд. Після сього проекту, на случай страйку президент Злучених Держав мавби мати широкі права щодо заряду копалень та продажі вугля.

### ЩЕ СПРАВА САККА Й ВАНЦЕТТІ.

БОСТОН, Месечузетс, 12. мая. — Найвисший суд стейту відкинув прозьбу Сакка й Ванцетті о нову судову розправу.

Справа сих двох італійських імігрантів тягнеться вже шість літ, коли їх обжаловано за участь у нападі на касієра одного підприємства, як сей ніс гроші на виплату робітникам. Касієр погиб з рук напасників. За се суд засудив двох згаданих людий на смерть. З огляду на те, що на суді підношено про обжалованих, що вони анархісти, робітничі організації в Америці й поза Америкою підняли проти присуду протести, кажучи, що судді руководилися тут своїми клясовими пересудами.

Засуджені через шість літ на ріжні способи пробували вратуватися від кари смерти. Нинішня росправа се мала бути їх послідня дошка ратунку.

### МАЮТЬ ДЕПОРТУВАТИ ЗА БУНТ НА КОРАБЛИ.

НЮ ЙОРК, 12. мая. — Перед федеральний суд в сьому місті поставлено нині двох італійських моряків Петра Фраджіякомію та Петра Костельо, які мали збунтуватися, служачи на італійському кораблі Конте Біянкамано. Підчас бунту покалічено трох людий.

Суддя визначив на кождого з обжалованих по $100,000 кавції, але заявився проти судження їх в Америці. Він казав, що він є за відосланнєм їх до Італії, де „Муссоліні буде знати, що з ними зробити".

### СМЕРТЬ ВІД ҐАЗУ.

НЮ ЙОРК, 12. мая. — В одному мешканню в. Бруклині найдено тіла пані Катерини Панатук та її 10-літного сина Лаврентія. Тіла найдено в. купальни. Мати держала сина на руках. Хоча обоє погибли видно від ґазу, поліція підозріває, що причиною смерти не було самогубство, але злочин. Поліція веде над сим слідство.

### НАЗВАВ ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДИЙ СТАРОМОДНИМИ.

НЮ ЙОРК, 12. мая. — Др. Феликс Адлер, основатель нюйорського Товариства Етичної Культури, яка удержує цілий ряд шкіл, заявив на ювилейнім святі в честь 50-літного існовання сього руху, що суспільність мусить тепер шукати других, досконаліших приписів для морального заховання людини, бо десять заповідий є перестарілими приписами. Видно се з повени злочинів, з розбиття родинного життя та других тим подібних суспільних явищ.

### АСЕКУРАЦІЙНІ ПІДПРИЄМСТВА НЕ ХОЧУТЬ ПЛАТИТИ ОБЕЗПЕЧЕННЯ ДО РОСІЇ.

НЮ ЙОРК, 12. мая. — Місцевий федеральний суд розглядає тепер прозьбу одного асекураційного підприємства, яке просило суд, щоби він дозволив всім асекураційним підприємствам здержатися з виплатою обезпечення в Росію на протяг 30 днів після признання большевицького уряду Америкою.

### ДОЛЯ ПЯНОЇ ЗАЛОГИ БУТЛЕГЕРСЬКОГО КОРАБЛЯ.

НЮ ЙОРК, 12. мая. — Федеральний суд випустив 23 моряків американського торговельного корабля Донети на волю за зложеннем невеличкої кавції. На корабли найдено напитків понад міліон долярів вартости. Уряд заарештував корабель, хоча він находився 60 миль від берега, бо корабель просив о допомогу, не могучи далі плисти власними силами. Всю залогу корабля найдено на покладі пяну шампаном.

### ВТРАТИВ ГОРОЖАНСТВО ЗА ПРОДАЖ ОДНОГО КЕЛІШКА НАПИТКУ.

НЮ ЙОРК, 12. мая. — Місцевий федеральний суд розглянув нині цікаве питаннє про американське горожанство. Дня 25. червня 1925 року в сьому суді вибирав другі горожанські папери Абрагам Мірський, аптекарський практикант з Бронксу. Представник департаменту праці заявив судді, що кандидат до горожанських паперів не заховувався як людина моральна та вірна засадам американської конституції, бо який рік тому назад кандидат признався самий в суді, що він продав у аптеці одному покупцеви келішок горівки. Суддя уневажнив сей спротив урядника, і кандидат дістав горожанські папери.

Однак іміграційний уряд не дав за виграну. Він пізвав справу у суд, і ось нині суддя видав оречення, яким відобрав Мірському горожанські папери на тій основі, що прогибіційний закон є частиною американської конституції, якої мусить придержуватися кождий моральний горожанин без огляду на те, чи вона йому подобається, чи ні, і чи він робить щонебудь для скасовання прогибіції, чи ні.

## Народний Податок.

**вяже американських Українців в таке звено, яке вказує, що ми живемо тут як гурт ідейно зорганізованих людей.**

**Народний податок платить кождий Українець добровільно кождого року по своїй добрій волі й по щирому серцю ще й тому, щоби допомогти Рідному Краєви визволитися з ярма.**

**Платить кождий, хто розуміє, що значить громадянська карність, любов до рідної стріхи і до свого ближнього.**

***Жертви належить слати на адресу:***

**OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.**

### ПОТРЯСЕННЯ ЗЕМЛІ В ОКОЛИЦІ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК, 12. мая. — Цілий повіт Вестчестер відчув у вівторок коло години три чверти на 12. в ночи легкі потрясення землі. Потрясення, які були записані місцевими й довколичними сейзмографічними стаціями (які записують потрясення землі), не зробили ніякої шкоди. Потрясенням товаришив легкий підземний гуркіт.

### КАЖЕ, ЩО ФРАНЦУЗИ ПІДРОБЛЯЛИ ГРОШІ В РУР.

БУДАПЕШТ, 11. мая.— Князь Віндішґрец, якого обжаловано о фалшовання французьких грошей, подав при розправі, що таксамо фалшували Французи в Рур німецькі марки. Вони підроблювали банкноти по 5 і 10 міліонів, а купували папір на гроші в Артура Шульце, того самого, що й їм достарчував папір на фалшовання франків.

Його імя подає Віндішґрец тепер тому, що він недавно помер.

На загал сумніваються в правдивість тверджень Віндішґреца.

### НЕ ХОЧУТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ҐАЗЕТ.

Харківські „Вісти" доносять, що на харківському джутовському заводі, де працює велике число робітників, передплата на большевицькі часописи зменшається. За один рік кількість передплатників зменшилась в двоє. Це — очевидно — дуже турбує комуністичні круги.

### ЩЕ ОДИН „КАНДИДАТ".

Пражські католицькі „Лідове Лісти" з 4. м. м. приносять портрет Івана Полтавця-Остряниці у фантастичнім строю, а під ним примітку, що українська народня еміграція „визнає його гетьманом України". В останнім часі Полтавець-Остряниця і його штаб у Мінхені розвели справді безцеремонну рекляму для себе по чужинецьких органах, рахуючи на те, що чужа публика не визнається в українських справах.

### ВБИВСТВО ЧЛЕНА ВУЦВК-ТУ.

В Кременчузській окрузі в селі Пришибах вбили члена Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад Павла Григоренка. Григоренко був членом ВУЦВК-ту від Кременчуччини. Він зорганізував облаву на бандитів, як інформує радянська преса і переслідуючи їх вдерся в селі Пришибах до хати, в яку вони заховалися. Бандити вбили Григоренка в хаті. Григоренко мав 42 роки. Вся подія мала місце 30. березня. Похорони Григоренка відбулися на кошт держави. У всій радянській пресі поміщено біографію вбитого. З неї довідуємося, що вбитий „до революції не належав до ніякої політичної партії, але мав велике почуття до робітників: року 1923 вступив до комуністичної партії в часі ленінського набору по смерти вожда, щоби працювати на якнайскорше визволення пролетаріяту з під гніту". Між замітними датами з його життя відмічує радянська преса такі факти, як той, що вчасі лютневої революції вів Григоренко „розкладову агітацію серед салдатів російської армії проти уряду Керенського та проти імперіялістичної війни. Повернувшись до дому він у 1917 р. підняв своє село проти Центральної Ради й розпочав боротьбу за владу рад". В липні 1925 р. вибрано його членом ВУЦВК-ту.

### КРАДІЖ З ТВЕРДИНІ.

У варшавській цитаделі щезло 16,000 штук ріжної зброї. У звязку з підозріннями, що ця крадіж має підклад чисто політичний, арештували 15 комуністів. Зрештою влада держить у тайні їх прізвища та дальше слідство.

### ПЕТРОГРАДСЬКІ УКРАЇНЦІ ПРО ЗАХІДНИХ УКРАЇНЦІВ.

В Петрограді, на вечірці, присвяченій памяти Шевченка, улаштованій місцевим українським клюбом, прийнято резолюцію з протестом проти переслідування Українців в Польщі.

### НА ВУЛЬКАНІ.

Експанзивна політика й мілітаристична дурійка польських шовіністів загнала не тільки поневолені Польщею народи, але й її велику частину таки польського населення у безодню економічної руїни. Ріжниця є тільки та, що коли на територіях українській і білоруській марево фізичної загибелі добирається вже до малих містечок і до сіл, то на корінно польських землях обхоплює воно покищо лише деякі круги великоміського населення. Та загальна нужда зростає з дня на день, про що переконують нас чимраз частійші та нагальнійші демонстрації безробітних у ріжних місцевостях сучасної Польщі. І так через три дні під ряд — 6, 7 і 8-го м. м. відбувалися кріваві демонстрації безробітних в Люблині при участи звиж 5.000 голодних нуждарів, в часі яких поранено багато учасників. Такі самі події лише в менших дещо розмірах мало місце 6 і 8-го м. м. у Львові і в тому самому часі у Вильні та Доброминлі. Підчас аналоґічних демонстрацій у Варшаві дня 8-го м. м. вибито в міністерстві праці кількадесять шиб у відповідь на те, що польський міністер Земенцкі (соціяліст!) відмовився приняти вислану до него делеґацію безробітних. Всі ті події вказують на те, що Польща находиться на грізному вулькані, який кожної хвилі може вибухнути з нестримною силою і положити край грабіжницькій господарці польського уряду.

### БІЛЯНС НОБЕЛІВСЬКОГО ФОНДУ.

Управа Нобелівського фонду подає до відома касове справоздання за останній рік. З самого фонду за рік є 1,924,699 шведських корон проценту. Після заплачення податків і инших видатків лишається усього 779,732 кор. на нагороди призначені на новий рік. На кожну з пяти великих нагород припадає 116,960 кор. Решта призначена на менші премії.

## В ПОЛЬЩІ ВИБУХЛА РЕВОЛЮЦІЯ

### БУНТ В АРМІЇ. — ХОЧУТЬ МАТИ ПІЛСУДСЬКОГО ЗА ДИКТАТОРА.

ПАРИЖ, 12. мая. — На підставі послідних відомостий, що наспіли з польсько-чеської границі, виходить, що військовий ґарнізон в Рембертові (недалеко Варшави) збунтувався і вирушив на Варшаву.

Війска, що стоять по стороні правительства, не були в силі здержати збунтованих, які заняли в місті декілька публичних будинків, між иншими будинок міністерства справ внутрішних, та беруться до обсади Бельведеру, в якім мешкає президент Войцеховскі.

Вітос, що став недавно премієром, мав податися до димісії враз з цілим кабінетом.

Збунтована армія домагається військової диктатури з Пілсудським як диктатором.

### ВАРШАВА ПЕРЕМІНЮЄТЬСЯ В ТВЕРДИНЮ.

ВАРШАВА, 12. мая. — Як тільки рознеслися вісти, що на Варшаву наступають збунтовані війска, правительство взялося до оборони міста. Всі державні будинки обсаджено гарматами, рівнож віддано під спеціяльну охорону телеґраф, телефони та мости.

Безпосередною причиною револьти була ненависть військових кол з табору Пілсудського до Вітоса і його політики.

Коли збунтовані війска наблизилися до Праги (передмістя Варшави), вийшов проти них президент Воюцеховскі і просив особисто, щоби зложили оружє, але безуспішно.

Кабінет міністрів радить без перерви.

Уряд видав комунікат, що мимо ворохабні, є він далі паном ситуації.

### В ВАРШАВІ БУЛА БИТВА.

БЕРЛІН, 12. мая. — З достовірних варшавських жерел повідомляють, що на вулицях Варшави розігралася важка боротьба та що було богато забитих та ранених.

Збунтовані війска мали заняти будинок міністерства справ закордонних і рушили на Бельведер.

Полученнє телефонічне з Варшавою перерване, а телефоном з Данціґу повідомляють, що урядові будинки в руках армії, що остала вірною правительству.

### ҐЕНЕРАЛЬНИЙ СТРАЙК В АНГЛІЇ СКІНЧИВСЯ.

ЛОНДОН, 12. мая. — З небувалою в Англії радістю приняло населеннє відомість про те, що ґенеральний страйк скінчений. Відомість поширено в одній хвилі телеґрафом, телефоном і по радіо та численними надзвичайними часописними виданнями.

### МАЙНЕРСЬКИЙ СТРАЙК ТРИВАЄ ДАЛІ.

ЛОНДОН, 12. мая. — Майнерська юнія заявила, що припинено тільки ґенеральний страйк, а про судьбу майнерського страйку вирішить майнерська рада.

### ПУБЛИЧНА ОПІНІЯ БУЛА ПРОТИ ҐЕНЕРАЛЬНОГО СТРАЙКУ.

ЛОНДОН, 12. мая. — На загал вся людність симпатизувала з майнерським страйком і домаґаннями майнерів. Зате більшість була проти ґенерального страйку.

### КОРОЛЬ І ПРЕМІЄР ВИДАЮТЬ ВІДОЗВИ З НАГОДИ ЗАКІНЧЕННЯ ҐЕНЕРАЛЬНОГО СТРАЙКУ.

ЛОНДОН, 12. мая. — Король Юрій V. і премієр Болдвин видали відозви, в яких взивають населення забути минуле, не обвинувачувати далі себе взаїмно, а глядіти в будучність, щоби спільними силами побороти ті трудноші, що стоять ще на перешкоді до привернення нормальних відносин.

### АМУНДСЕН ПЕРЕЇХАВ ЧЕРЕЗ ПІВНІЧНИЙ БІГУН.

КІНҐС БЕЙ, 12. мая. — Норґе кружляв над північним бігуном в вівторок о год. 10.30 по пол. після нюйорського часу. Застромивши в вічних ледах норвежські, американські і італійські прапори, пустився Норґе в дальшу дорогу до Аляски через простори, яких ще не бачило людське око.

Дальші відомости прийдуть вже з Аляски.

Найважнійшим завданем Амундзена буде тепер те, щоби відшукати землю між бігуном а Аляскою.

### НІМЕЦЬКИЙ КАБІНЕТ ПОДАВСЯ ДО ДИМІСІЇ.

БЕРЛІН, 12. мая. — Націоналісти відмовили премієрови Лютерови допомоги і він мусів внести свою резиґнацію.

В звязку з тим ходять поголоски, що фашисти задумують зробити державний замах і поставити військову диктатуру.

### НІМЕЧЧИНА МАЄ ЗАПЕВНЕНЕ МІСЦЕ В ЛІДЗІ.

ЖЕНЕВА, 12. мая. — Комісія для реорганізації Ради Ліґи Націй повзяла сегодня такі міри, що Німеччина буде могла приступити в вересни до Ліґи без всяких перешкод.

Ні Еспанія ні Бразилія не будуть опонувати, а коли будуть, зістануть усунені з Ради Ліґи.

### НЕ МОЖНА УСТАЛИТИ КУРСУ ФРАНКА.

ПАРИЖ, 12. мая. — Французькі банкірі прийшли до переконання, що не можна усталити курсу франка заграничними позичками, але треба взятися за драстичні фінансові реформи.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES: | | ПЕРЕДПЛАТА: | |
|---|---|---|---|
| Three cents a copy. | | Поодинока число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates: | | В Джерзи Сити і Заграницею: | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На пів року | $ 5.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

# ЯК СЛІПИЙ ВЕДЕ ВИДЮЧОГО

**Як відомо робітнича англійська юнія відкинула ту поміч, яку надіслала її російська федерація праці та завернула назад чек на кілька тисяч фунтів стерлінґів, який її вислано на цілі страйку.**

**Цей поступок юнії стрінувся з строю критикою з боку большевицького рабіна Бухаріна, яку він помістив в урядовім большевицькім орґані „Правда".**

**Бухарін твердить, що юнія відкинула большевицьку поміч, щоби заманіфестувати, що ґенеральний страйк в Англії не має нічого з революційним підйомом робітництва, а має тільки на[illegible] економічний підклад. Це є засадничим блудом, бо ґенеральний страйк по думці Бухаріна мусить бути політичним і інтернаціональним та опиратися на міжнародній робітничій солідарности. Ґенеральний страйк мусить скінчитися невдачею, коли він не стане революційним, бо робітники не можуть виграти боротьби з добре зорґанізованою державною машиною, хиба що будуть вживати революційних метод.**

**Бухарін звалює далі всю вину за невідповідне веденне страйку на робітничих лідерів, які спинюють аґресивність. Зганьбивши провідників, Бухарін виписує похвали робітничим масам, які інстинктово зрозуміли положенне і кидаються на вози з провіянтами, на боси, що перевозять людей до роботи та на поліцію, що стереже порядку. Бухарін, а з ним і вся урядова большевія, виливає слези, що супроти такого поведення лідерів англійського робітництва, світова революція, їх ідеал — ще за далекими горами.**

**Як бачимо Бухарін береся поучувати робітничих лідерів і всю робітничу масу в Англії що до того, як їм вести боротьбу за поліпшення своєї долі. Він радить їм зробити в Англії те саме, що вони зробили тому вісім літ в Росії. Радить їм довести культурну країну з високо розвиненою індустрією до тої руїни, в якій находяться ще сегодня совіти. Хоче, щоби розумне англійське робітництво робило на своїй скірі експеримент з світовою революцією, щоби повалило уряд та завело в себе совітський рай.**

**На те відповідає свідоме англійське робітництво в той спосіб, що не приймає від них навіть грошевої жертви, бо на тій жертві тяжить невинна кров навіть і того робітництва, що мало то нещасте опинитися в руках большевиків.**

**Дійсно треба подивляти відвагу, а заразом і большевицьку безличність, коли вони з темної півночи беруться поучувати свідоме і культурне англійське робітництво що до цего, що їм треба робити. Кажуть їм держатися тих метод, з якими вони самі провалилися і від яких треба було їм відступати. Вчать тих робітників, які найкраще зі всіх робітників світа зорганізовані і які перші показали світовому робітництву шлях до робітничої організації та до боротьби о кращу робітничу долю. Чи це не смїх?**

# СМЕРТЬ ЗЕЛІЗНИЧОЇ РОБІТНИЧОЇ РАДИ

**В конґресі власне тепер ховають без гуку й без похоронних промов Зелізничу Робітничу Раду, яка за свого життя робила немало шуму. Власне сенат величезною більшостю голосів приняв проект закона, яким сю раду касується. Ухвала сенату, майже така сама, як давнійша ухвала палати послів у тій самій справі. Через те навіть не буде потреба заводити спільної конференції представників сенату й палати послів для вирівнання суперечностий межи ухвалами обох палат. Ухвала відразу приходить до президента, який, як загально догадуються, її свого підпису не відмовить.**

**В сей спосіб за загальною згодою покінчила свою пісню орґанізація, якій при її народинах віщували велику будучність. Сходить вона до гробу через те, що не сповнила як слід свого завдання. Її орґанізовано тому, щоби покласти конець вічним перепинюванням зелізничого руху через непорозуміння межи робітниками а підприємствами. Запобігти малося сьому через отворенне постійного роземного тіла, до якого малиби ввійти представники обох спорячих сторін та представники безсторонної суспільности.**

**Представники кождої причетної сторони добре обороняли інтереси своєї сторони, але репрезентанція безсторонної суспільности, на погляд робітників, показалася стороннячою. Се й було причиною великого невдоволення робітників з Ради. Далі робітники закидали Раді, що вона мала більшу силу проти робітничих юній, як проти зелізничих підприємств, себто обі спорячі сторони не виступали перед Радою на рівні.**

**Не були вдоволені з Ради й підприємці, хоча вони могли все покладатися, що Рада буде їм більше прихильна, як робітничим юніям. Вже само істнованне тіла, до якої робітничі юнії можуть віднестися кождої хвилі з усякою, оправданою чи неоправданою жалобою, денервувало підприємців. До того Рада, щоби видати рішення, мусіла вглядати в книговодства зелізничих підприємств, а видаючи рішення на основі сих розслідів, подавала час від часу до публичного відома факти про зелізничі заряди. І. сих причин підприємства мули невдоволені з власного прихильника.**

**Невдоволенне зелізничих підприємств та юній з Ради заставило їх виробити між собою плян другого полагодження своїх непорозумінь. Виробивши сей плян, після якого посторонні люди ні встанови не мають мішатися до зелізничих непорозумінь, вони зажадали від конгресу скасовання Зелізничої Робітничої Ради. І ось тепер конгрес поховав Раду, не відправляючи її навіть довгого похорону.**

# БОРОТЬБА МОСКОВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ПРОТИ УКРАЇНСТВА.

Виправдування Чубара, большевицького ґенерал-ґубернатора України, перед большевицьким урядом за українізацію це лишень одна сторона того большевицького медалю, що називається комуністичним урівноправненнєм народів. Має сей медаль і другу сторону, вовсім не гіршу першої.

Власне на тому самому засіданню виконавчого центрального комітету, на котрому Чубар виправдував українізацію тим, що мовляв комуністичний уряд України не може стримати українізації, проти виводів Чубаря виступив обороною „русской культури" незакритий вже нічим московський націоналіст, а щирий комуністичний товаріщ Ларін.

Назвавши випадкові ніби то загальні факти, Ларін почав давати батьківсько-начальничe повчення московським ґенерал-ґубернаторам на Україні за те, що ніби то у них провадиться дуже рішуча українізація. Доходить, мовляв, до того, що московські села перероблюються в українські, а московські робітники в Донецькому басейні змушені посилати своїх дітей вчитися в московські школи, аж в Тульську ґуберню і т. д.

Притім Ларін зазначив, що так само, як то роблять всі московські старі бюрократи та чорносотенці, що він не боїться за „русскую культуру", бо вона, мовляв, досить міцна і не загине на Україні під тиском української, але він чомусь боїться за українську культуру. На його думку треба піддержати і зміцнити російську культуру, то тоді й українська культура буде високою культурою. Тут уже й сам премудрий Соломон не зрозуміви: чого від розвитку російської культури на Україні і пригнічення української, як було за часів царата, українська культура досяглаб високого розвитку?

Цей виступ Ларіна, як кажуть, вхопив за живе всіх „верноподданних" Москви, що не шкодуючи свого життя прислужуються своїм московським панам. Вони так ретельно служать московській комуністичній партії, а тут така чорна невдячність з боку тої партії!

Тому, ображені в найвисшім своїм патріотично-комуністичнім московським почуттю, почали всі ґенерал-ґубернатори України слізно виправдуватися. І от договорилися до кінця. Сказали й те, чото не слід було би говорити голосно.

Голова Всеукраїнського Виконавчого Комітета Петровський признався, що в **Комісаріяті Внутрішніх справ України служать урядовцями всі виключно „русскіе товаріщі", що вийшли із школи „Русского" комісаріята внутрішніх справ.** Лише в останні часи харківським ґенерал-ґубернаторам „удалося" посадити туди одного Українця.

Розповів він, що **зїзд української комуністичної партії проводиться виключно на московській мові,** „а це" — каже Петровський — **„найвища інституція, що опреділює всю культурну і господарську політику на Україні".**

„Навіть засідання Совіта народних Комісарів (уряду України — Ред.) ведеться на московській мові. Треба признатися, що починаємо іноді по українськи, а кінчимо по московськи.

„На чолі державних і господарських орґанів України стоять все більше „Русскіе" робочі, Українців можна стрінути лише рідко".

„Друкованих видань минулого року було на українській мові 56%, а на московській 40% — це на 10% московського населення".

„В Донецькому басейні є лише 18% українських шкіл, а то московські".

Далі признається Петровський, що большевицькі ґенерал-ґубернатори переводять не українізацію, а вивчення робочими і партійними робітниками української мови, без знання якої не можна перевести диктатури пролетаріяту над селянством.

Затонський, комісар харківського уряду, відповідаючи томуж Ларінови, сказав дослівно таке:

„Ми перемальовуємо вивіски на Україні для того, щоб закріпити диктатуру пролетаріята та ще більше сполучити трудящі маси України з РСФСР.

„Русскі на Україні не є і не можуть бути національними меншостями. Російська культура надзвичайно сильна і могутня. Московська мова для нас — мова Леніна. Русскі, це — більша частина робітничої кляси на Україні. **Про звязок з Русскими ми більше турбуємося ніж товариш Ларін. Ви знаєте, що в усіх українських школах обовязково навчають московської мови".**

Можемо спокійно лишити читачеви зробити висновки з наведених фактів. Він певне переконається із сього, що поки у Київі не буде національного уряду, поставленого самим українським народом, до того часу розмосковлення України буде йти дуже повільно, вимагаючи великих жертв і напруження всіх сил українського населення. При кождій владі, накинутій Москвою, не може бути не тільки економічного, але й культурно-національного розвитку на Україні.

# В сему річницю битви під Хировом.

(Подав до „Свободи" стрілець Галицької Армії Михайло Семракович, Ясіне, Валдгоф, Підкарпатська Русь).

Було то сім літ тому назад, дня 14. мая, 1919. року. Істнувала тоді ще наша Західно-Українська Держава, мала свій уряд і свою славну Галицьку Армію. Встав тоді весь наш нарід, щоби прогнати ворога, який не міг нас поконати, хоч мав далеко більшу від нас силу.

Дня 14. мая стояв я під Хировом, коли Начальна Команда дала розказ до протипольського наступу. З піснею „А ми тую червону калину піднімемо" почали наступати українські війска на лінії Хирів-Добромиль, Нове Місто, Крукеничі. Ми розпочали наступ, щоби недопустити Поляків до здобуття Самбора і Рудок. Той день був днем слави для Галицької Армії, днем побіди і відступу польської армії.

Та слідуючий день був нашим нещастем. Наші проріджені ряди не могли вже ставити належного опору свіжій Галерівській армії. Богато полягло там наших стрільців і хоч вся наша армія держалася по геройськи та вдержатись не було сили. Знаю, що там за морем в Америці живе богато учасників тої боротьби під Хировом. Всіх їх прошу, щоби згадали на ту памятну хвилю та спімнули тих, що полягли та обмінялися з тими, що ще живі.

Наш відступ остане в моїй памяти доки жити буду. Хирівська ґрупа була окружена Поляками з заходу і півночі. Була тільки одна дорога на Сянки, але й та була для нас страчена. Наша батерія, що мала чотири гармати відбивала польський наступ та крила наш відворот.

Над горами Карпатами повисла ніч, як ми змучені, розбиті і голодні відступали. Стогнав вітер, що заповідав прихід бурі. Незабаром лУснули громи і почалася така страшна громовиця, що переняла нас таким страхом, якого я не зазнав за весь час війни на фронті.

А за нами горіли наші рідні села, що їх попідпалював лютий ворог. Вороне кракало, як ми розбиті покидали рідну землю.

А тепер вже сім літ минає, як ми покинули рідний край, як ми опинилися на чужині. Ходжу над Чорною і Білою Тисою, прислухуюся шумови ліса та згадую минулі дні. Двох з нас сюди забрило, а один з нас вже скінчив тут своє життє. А вмираючи передав свій заповіт, який хочу і Вам передати:

З Чехів повертались два пушкарі,
В чужині вони жили-страждали,
Прийшли в село, щоб віпочити
Горем прибиті, з жалю ридали.

Сім літ не видів я жени ні дитини
Ах, що за злидні в чужині прожив,
За народ і правду, за батьків віру,
Сім літ в розпуці серед чужих терпів.

Чи маю вертати в свій рідний край
Увидіти тата і маму стареньку,
І жону, що так вірно любив,
Та побачити дитину маленьку.

А другий каже, це ще не конець [всьому
За народ я готов вмерти з тобою,
Я рівнож маю жінку і діти,
Що гірко тужать за мною.

Та що ми зі жони, що ми з дитини,
Я собі инше желаю,
Хай йдуть по жебрах між добрі люде,
А я за край свій сконаю.

Одно тільки в мене бажанне,
Тебе я прошу то добре знай,
Якщо умру так занеси мня друже
І на Україні милій мене поховай.

Там буду лежати і вихенько слухать,
Як у степу козак вартовий,
Аж знова вчую гарматнії стріли,
І дрожанне землі від кінських копит.

А як задзвонять дзвони на трівогу
З монастиря, що зветься Лаврів,
Тоді встануть живі, а навіть ті що [вмерли
А боронили народ свій від ворогів.

Тоді Дністер зашумить так сильно
Як тисячу літ тому назад,
А я з гробу встану і розірву заліза,
Що ними нас закула Рада Амбасад.

Це не є байка, а свята правда,
Це станесь на нашій рідній землі,
На те клянуса всіми святими
На те жду я сам, ось тут в Ясіні.

Ясінне, 29. квітня, 1926.

## МУЗЕЙ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА В ПРАЗІ.

При Українському Високому Педаґоґічному Інституті в Празі засновується музей, в якому будуть зібрані: 1) твори Михайла Драгоманова, друки і рукописи; 2) все, що писалося денебудь про нього; 3) його листування, а також листування з ним ріжних осіб; 4) скульптпури, портрети, ґравюри, фотоґрафії М. Драгоманова; 5) инші памятки, звязані з його життям і діяльністю. Переведення орґанізації Музею Сенат Педаґоґічного Інституту доручив доцентові п. Ф. Стешкові. Особи, якіможлиб передати до Музею памятки чи подати поради, звідки памятки можна дістати, повинні звертатися на адресу: Чехословаччина, Praha-Smíchov, ul. Malatova 19, Ukrain. Pedagogickyj Ustav.



# ЯПОНСЬКА ПРЕСА.

У японських великих містах, таких як столиця краю Токіо, або „японський Менчестер" Осака побачите новітні часописні палати. А згадати лише, що ще не дуже давно „йомі-урі" (вуличні продавці) продавали листки паперу задруковані деревляними плитами. Поступ японьскої журналістики в новочасному дусі датуеться від 1868. року. Тоді вже теж значно розвинулася японська журналістика. Енерґію й творчу силу, яка є прикметою нинішних японських ґазетних накладчиків, найкраще їх поведення підчас і після тяжкої катастрофи в вересні 1923. року. Тоді то пять із вісьмох найважнійших ґазев Токіо згоріло, а осталися лише „Гоші", „Ніші-Ніші" і „Міяко", тай то лише так, що з землетрусу осталися їх будинки, але друкарні і машини й инші уладження знищились зовсім.

Хоч тоді запанувало безголовя і збентеження, токійська преса уміла устоятися. Роздавали картки, зладжені на мімеоґрафі, в яких подавала найновіші вістки про катастрофу, посилали репортерів тяговими автами по вулицях, щоби меґафонами сповіщати людий про біжучі вісти.

Вже пять днів після катастрофи стала наново появлятись впливова газета „Гоші-Шімбун" на 4 сторонах у накладі 150 тисяч примірників. А що головне видавництво „Токіо-Асагі" є в Осака, а також „Ніші-Ніші" в 1910. році перейшла в руки „Осака-Маініші", то обом часописам було відносно легко знову піднестися на ноги завдяки підмозі з м. Осака.

Безсумніву токійська преса в вересні 1923. році виявила цей „Ямато-дамаші" — цебто японського національного духа любови рідного краю й сміливости.

Історія японської новітньої преси не є давня. В 1864 році Йосиф Геко з Гаріма оснував газету „Каіґаі Шімбун" („Заморський часопис"), але вона небаром перестала виходити. Та сама доля стрінула основану 1871. р. державним мужем Кідо „Шімбун Цасші" („Часопис і журнал"). Видавана Англійцем Джоном Блеком „Нішин Шін-іші" („Новини японського поступу") вдержалася довше. Вона містила вже поважні статті й поважні політичні справи. У слідуючих літах почали виходити „Токіо Ніші-Ніші-Шімбун" („Токійський щоденник"), „Маіні ші Шімбун" („Щоденна Ґазета"), „Гоші Шімбун" („Часопис звідомлень"), „Йоміюрі Шімбун" і „Чуґаі Щоґьо Шімбун" („Часопис для торговлі бжолами і для заграничної торговлі" та Фукурцарова „Джіджі Шімбун" („Вісти сучасних подій"). **В 1916. році було вже 1068 газет і 1989 журналів.** В 1917. році число це зменшилось до 934 ґазет і 1951 журналів.

Японський пресовий закон з 1887. р. постановляє, що ґазету можна видавати два тижні після зголошення на поліції. Треба також подавати до відома заголовки статей, які будуть друковані, день появи, осідок редакції і друкарні, імя і назвище й вік видавця, друкаря і т. д. Треба також зложити кавцію готівкою або процентовими блянкетами державної позички. Не потребують складати кавції фахові мистецькі часописи, урядові оповістки і повідомлення цін.

Японські пресові закони були спочатку дуже строгі. Злагіднено їх трохи щойно 1897. і 1900. року. А що нині і найвисші круги признають значіння преси, доказом цього можуть послужити дарунки японського наслідника престола при нагоді його вінчання: комплет золотих пугарів шефови „Осака Асагі Шімбун", Мураямі та ветеранам японських журналістів, Мотозада Зумото.

Найцікавійшою частиною японської преси є друкарня. Часописи друкують рухомими черенками. А що японська азбука складається з 6100 характерів букв і більше, то друкарня має дуже багато черенок. Отже азбука не може бути під рукою одного складача, як то буває в друкарнях инших національностей, а порозкладані довкола в великій кімнаті, поділені по ґрупам. Складачі з карткою рукопису бігають від кашти до кашти за буквами, складають поділені по ґрупам. Друкарські хлопці з карткою рукопису бігають від кашти до кашти за буквами, складають ті букви до скриньки й приносять складачам. Підчас праці бігають люди до складового тексту свого рода псалом; то для чужинця так само дивно виглядає, як і те бігання від кашти до кашти. В японських друкарнях є теж т. зв. „кана" є то спеціяльні склади кінцівок числом 200 до 300.

Тих 6100 черенок є вилиті з металю. Колиж у манускрипті приходить ще якийсь спеціяльний звук, а такого нема в тих 6100 черенках, то його витинають із дерева. Часописи розсилають літаками. Мають уже навіть і фахові часописи, прим. театральну й фільмову.

# МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. Івана Хрестителя, від. 270, повідомляє всіх своїх членів, що місячний мітінґ відбудеться в пятницю, дня 14. мая, о годині 8-ій вечер, в гали під ч. 367 St. Paul's Ave. Проситься всіх членів явитись точно, бо маємо важні справи до полагодження. — Николай Пігура, секр.

ПРОВІДЕНС, Р. АЙ. Уряд Сестрицтва Любов, від. 177, повідомляє своїх членів і члениць, що місячний мітінґ відбудеться дня 16. мая 1926, в неділю, о 2-ій годині пополудни, в українській церковній гали, 45 Pilgrim St. Шановні члени і члениці відділу 177! Уряд Вас просить, а рівнож і повідомляє, що до відділу наспіла важна кореспонденція від У. Н. Союза і буде Вам представлена, а Ви як чесні Українці і Українки і члени У. Н. С. зумієте ту важну справі підтримати і те велике святе діло здвигнути. Вияснити муть сю справу п. О. Рекрут і відділові урядники. Обовязком кождого члена і члениці явитись на означений час. Мають явитись члени місцеві і позамісцеві. Хто з членів ічлениць злегковажить той урядовий заклик, заплатить член $5.00. а урядник $10.00. кари. — Мих. Олійник, предс.; Олеся Настасовська, кас.; Вол. Рекрут, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. ім. І. Франка, від. 334, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16. мая, о 1-ій годині в У. Н. Д. Взиваєся всіх членів прибути на означений час. — Ник. Ковталюк, секр.

МІЛВОКІ, ВІС. Уряд Тов. ім. Ів. Франка, від. 103, повідомляє всіх своїх членів, що звичайні збори відбудуться в суботу вечером, дня 15-го мая, в гали парафіяльній. Проситься всіх членів прийти на мітінґ, бо маємо досить важних справ до полагодження. — В. Колодрубець, секр.

ЕЛМАЙРА, Н. Й. Тов. ім. Івана Франка повідомляє всіх своїх членів, що мітінґ відбудесь точно о другій годині пополудни дня 16. мая в домі Народнім. Проситься всіх членів прибути на сей мітінґ, бо є важні справи до полагодження. Напоминається, щоби довгуючі по кілька місяців вирівнали свої місячні вкладки. Взиваєсь членів вписувати свої діти до У. Н. Союза. — Григорій Левуш.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Бр. св. О. Николая, від. 4, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ відбудеся в суботу, дня 15. мая о годині 7-ій вечером в У. Н. Домі, 72 Моріс Стр. Проситься членів явитись на тім мітінґу, бо є дуже важна справа Сиротинця при У. Н. Союзі. — Й. Крайник, предс.; Василь Глива, кас.; Семен Кусень, секр.

## ПРОЦЕС ПОЛЬСЬКОГО ШЛЯХТИЧА.

### ОРДИНАТ БІСПІНҐ ПЕРЕД СУДОМ ЗА ВБИВСТВО КНЯЗЯ ДРУЦКОГО-ЛЮБЕЦКОГО.

**Апеляційна розправа в 12 років після присуду першої інстанції.**

На рік перед війною відбулася перед російським судом у Варшаві розправа проти польського шляхтича, ордината Біспінґа, обвинуваченого за вбійство в скритовбійчий спосіб другого шляхтича, князя Друцкого-Любецкого, та за пофальшовання підписів убитого на векслях. Російський суд прийшов до переконання, що Біспінґ, хоча великий богач, із-за життя понад стан находився в скрутному положенні, ба, находився навіть близьким банкроцтва, замордував князя Друцкого-Любецкого, щоб покористуватися сфальшованими на його імя векслями на суму 200,000 рублів. Вину Біспінґа потвердили ріжні обставини: на рукавичці вбитого князя знайдено 20 волосків, з яких 19 були волосками Біспінґа; на револьвері Біспінґа, хоч він зізнав був, що в часі побуту в Тересіні у князя Друцкого-Любецкого, не мав його при собі, а свідки зізнали, що бачили його в день убійства з револьвером в присутности князя в лісі, отже на тім револьвері знайдено старанно вимиті сліди крови; такіж сліди крови знайдено на чоботах Біспінґа; вкінці Біспінґ, як зізнали свідки, вже перед тим старався два рази отруїти князя — одного разу в часі побуту в Тересіні, маєтку князя, всипав йому дуже сильної трійки, стрихніни до чаю,— а князь Друцкий-Любецкий, хоч удержував зносини з Біспінґом, виражався про нього не найкраще.

Зваживши це все, російський суд засудив Біспінґа на 4 роки арештантських рот і втрату всіх прав і привілеїв. Від цього присуду зроблено відклик до апеляційного суду. Але почалася війна і справа відтягнулася. Щойно тепер, на домагання самого Біспінґа справу поставлено перед варшавським апеляційним судом.

Ще в часі передвоєнної розправи кинено було підозріння за вбійство Друцкого-Любецкого на його побережника, Ґраля, що жив кепсько з князем і був на нього лихий за усунення з посади. Але тодіж таки виказано алібі Ґраля і завішено слідство над ним.

Тепер оборона старалася повернути справу в сторону Ґраля.

Перед трибуналом — розправа тягнулася цілий місяць — пересунувся цілий ряд свідків, між иншими богато осіб з російського суду, що брали участь в розправі першої інстанції, а опріч того рідня та знайомі убитого. Хоч деякі свідки старалися говорити доволі корисно для Біспінґа, то дочка вбитого отверто обвинувачувала Біспінґа за вбійство батька, заявляючи, що він хотів князя отруїти. Знаток лікар, що переводив секцію тіла вбитого, зізнав для Біспінґа обтяжуючо. Свідки з Тересіна, що бачили Біспінґа, як він після вбійства йшов піхотою з ліса, де виконав злочин, до сусідної стації, пізнали його й тепер та пригадали собі обставини, серед яких його бачили.

Прокуратор вповні піддержав акт обвинувачення. При характеристиці обвинуваченого він вказав на деякі факти, які вказують, що Біспінґові не важко було доконати злочину. Це лежало в його характері. Він в 1919 році, коли селяни вкрали в нього збіже, холоднокровно казав обложити село скорострілами, і сам власноручно підпалив чотири селянські хати, після чого згоріло щось 27 загород. При досліді якогось селянина, Біспінґ так його збив, що той в кілька годин після того вмер. Із цілого знайомства Біспінґа з Друцким видно що він весь час тягнув з князя матеріяльні користи. Прокуратор переконаний, що Біспінґ виконав злочин з постановою і домагається для нього кари 15 років тюрми.

Після промов трьох адвокатів та прокураторської репліки суд видав присуд, яким Біспінґа засуджено на 4 роки тюрми.

**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".**

## ПЕРЕД ВИБОРАМИ НА БУКОВИНІ.

У звязку з надходячими виборами до румунського сойму і сенату, що повинні відбутися 25. травня ц. р., політичне життя Українців на Буковині стало дещо активніще: Тепер на Буковині ведуть роботу такі українські партії: Нова повставша народня партія, на чолі п. Лукашевич, орган „Народ"; хліборобська партія, на чолі п. Кракалія, орган „Хліборобська Правда"; і соціялдемократична партія з органом „Боротьба". Про самостійність українських партій або про їх самостійну політику говорити не приходиться. Всі вони більш, або менш звязані з румунськими партіями. І так народня партія повстала з обєднання тих людей, що були звязані або з румунськими лібералами, або з партією ґенерала Авереску, так що нині творять політичне уґруповання, що є знаряддям румунського міністра для Буковини д-ра Дорія Поповича. Хліборобська партія є українською секцією румунської партії цараністів (хліборобів) на Буковині. Соціял-демократична партія є українською секцією інтерн. соц.-демократичної партії Буковини, що звязана з румунською соц.-демократичною партією і входить до II. Інтернаціоналу. При найблищих виборах українська хліборобська партія і соц.-демократична будуть виступати спільно як селянсько-робітнича організація проти уряду Авереску і лібералів.

### НЕ СТАЄ ГРОШЕЙ.

В численних польських фабриках воєнного знаряддя в останнім часі відбуваються забастовки робітників, з приводу невиплачування належного заробітку. Між иншим страйкують робітники двох великих варшавських фабрик „Поціск" і „Тлок"

### ПОЖЕЖА В ШЕЛЬПАКАХ.

В Шельпаках пов. Збараж, знищила пожежа 37 будинків. Пожежа вибухла зранку 4. квітня, — тоді, коли люде були в церкві — в стодолі господаря Спаса.









В. Будзиновський, свобідно за Ґерстенером.

## РАДНИК ЖЕНИТЬСЯ.

(15)

Радник розплющив очі і глянув на товаришку, що сиділа просто него. Коли ляндара рушила, вона відкотила воальку і він тепер бачив ціле її лице.

— Шкода, що я заскоро вродився, — зітхнув, призираючися їй. — Сю я волів би, як ту, бо мабуть жвавійша... І бльондина. Очі сині, щирі, веселі... Але, де мені, старому, думати про таку! Могла би бути моєю донькою.

— Чи вільно закурити? — спитав, щоби розпочати розмову.

— Я дивуюся, що ви ще не курите, — відповіла. — Десь колись і я курю.

Радник витягнув папіроску і запалив. Щоби випустити дим, спустив вікно, очевидно, одержавши дозвіл товаришки.

— Чи ви знаєте, — спитав — того реставратора, і... і його родину?

— Знаю дуже добре. Наталка моя приятелька.

У радника неначе печінка заболіла, бо слово Наталка пригадала йому його першу любку. З тої пори він став ворогом всіх Наталок.

— Яка Наталка? — спитав.

— Донька реставратора. Така гарна, така інтелігентна, така безконечно добра і... така нещаслива.

— Чому нещаслива? Безнадійно любиться? То зле, як дівчина набе собі голову таким, якого не може дістати.

— Вона не дівчина. Вона розвідка.

— Рооозвідка? З її вини, чи з вини мужа? Довго жила з мужем? Діти має?

— Дітий не має, бо кажуть, з мужем цілком не жила. Зараз по шлюбі, таки тої самої ночі, поїхали обоє до Львова до лікарів. Третої днини вернула сама до батьків, бо лікарі сказали, що вона ще не може бути жінкою.

— Ще не може?! Тільки до скінченого чотирнацятого року дівчина ще не може мати мужа. Себ то не вільно.

— Вона не може бути жінкою, бо вона гістеричка.

— Гістеричка? Се справді не добре. Але я перший раз чую, щоби гістеричка не могла бути жінкою. Чи мало маємо замужних гістеричок? Що пята гістеричка. В чім та її гістерія проявляється? Кусає мужа, чи що? Вона видалась мені такою лагідною.

Дівчина спаленіла і не відповідала.

— В чім та гістерія? — радник спитав ще раз. — Бо гістерія ріжно проявляється.

Дівчина спаленіла ще більше і відповіла.

— Добре не знаю, бо мені не хочуть сказати. Я тільки чула, що коли муж приступив до неї, вона діставала дуже болючі конвульсії. Як би вилічила свою недугу, могла би ще раз віддатися. Він вже оженився. Вона лікує себе соняшними купілями.

— Моя ти собачко! — радник подумав. — Моя ти дорога, золота собачко. Сімнацять раз я викинув тебе, ще й так неделікатно. А ти спасла мене. Як би не прикрий баран, я був би вже на зрубі пальнув дурницю. Баран перестеріг мене, але я не послухав, ліз в біду. Якби не щеня, через котре я цілу ніч не спав, я нині був би стрілив дуже велику дурницю. Безпечно, бувби стрілив. Якби вона гадаючи, що вже вилічилася, приняла мене, то я бувби може підоймив себе на сміх... розводом на другу днину. Бо як то перед шлюбом провірити, що та гістерія вже відчепилася від неї? Поминаючи кошти, потому клопоти розводу, я був би сів на публіку. Тоді, хиба втікай до Америки, де мене ніхто не знає.

Вдоволений, що хоч коштом прикрої пригоди, спас себе від великого клопоту і ще більшої компромітації, розбалакався з товаришкою.

— Таке гарне, таке миле, таке любе, — думав, — що хоч бери, посади на коліна і цілуй.

— Ви куди ідете? — дівчина спитала.

— Я ще сам не знаю, — радник відповів. — Мабуть в делятинські гори.

— В якій то стороні світа?

— Насамперед залізницею до Львова, потому залізницею до Станиславова, потому кіньми через Надвірну, Делятин.

— Отже звідси, ви насамперед до Львова?

— Так. Залізницею до Львова.

— На стації будете купувати білет?

— Очевидно, бо вільної карти їзди не маю. Маю тільки право до половини.

— Котрою клясою їдете?

— Третою. Я все третою, бо найдешевше.

— Як підете купувати карту, то хтось мусить пильнувати вашу валізку.

— Я про се й не думав. Валізка справді клопіт. До каси пхатися з нею невигідно. На залізничих стаціях скрізь злодії.

— Валізку лишите під моєю опікою, я буду пильнувати.

Радник глянув допитливо в очі товаришки.

— Така, хиба не важить на мою валізку — подумав. — Всеж таки я не знаю, хто вона, яка вона. Треба спекатися викрутом, бо, ануж то злодій? Я в тій подорожі маю пеха.

— Я не можу визискувати вашого товариства такою посвятою. Бо се посвята, пильнувати чужі річі.

Дівчина розсміялася і каже:

— Посвята? Я й так буду мусіла на пероні стояти, дожидати приїзду поїзду. Чи не все одно мені, стояти біля вашої валізи, чи пару кроків від неї в иншім місці? За те ви мені зробите иншу вигоду. Я вас дуже прошу.

— Ну? — радник спитав, цікавий, що се за напасть буде. Бо, що то буде якась напасть, не сумнівався. Вся його подорож, відколи виїхав, то самі напасти, нанизані на одну нитку.

— Я не люблю пхатися до каси. В такім натовпі бувають ординарні люди. Як побачать дівчину саму, напастують і обсипають її нечемностями. Я вам дам мою мошонку, ви купите мені білет. Тільки три стації в сторону Львова. До Городка.

— Правда, що купите? — спитала його ще раз, подаючи йому свою мошонку.

Радник засоромився, що через хвилинку підозрівав її, гадаючи, що вона може хоче вкрасти його валізку. Пригадав собі, що її знають в готелю, в котрім він ночував, отже вона сама знає, що якби обікрала його, то він скоро відпитав би її.

— Дуже радо, дуже радо зроблю вам сю вигоду, — відповів.— Але мені невигідно були би при касі держати в руках дві мошонки і з обох витягати гроші. Карту куплю за мої гроші, ви мені віддасте. Чейже поїдемо в купі... Хиба ви може в дамськім купе?

— Я в дамськім не люблю. Буду вас держатися. В дорозі буду звати вас вуйком. Добре?

— Радника се слово вкололо в печінку, бо воно свідчило, що та понадна дівчина мала його за такого старого, що лиш вуйком міг би їй бути. Але вона так гарно, так солодко просила, так любо усміхалася і такими гарними, щирими очентами дивилися в його очі, що він відповів.

— Та нехай вже буду тим вуйком. Хоч я волів би... Ет, що то говорити!

— Що ви волілиби? Що? Може моїм татом бути?

Радник знов почув кольку в печінці.

— Я сказав би вам щось, але...

— Що ви сказали би? Скажіть. Я дуже цікава.

— За мало знаємося.

— То пусте! Скажіть, бо буду плакати. Не хочете? Скажете пізнійше. Ми ще не розстаємося. За годину будемо старі знакомі, пане раднику.

— Ви знаєте мене? — радник спитав здивований.

— Нині бачу вас перший раз. Я й не чула про вас ніколи.

— То відкиж ви знаєте, що я якийсь радник?

— Бо я чула, що вас так титулував реставратор, коли вас переконував, що сімнацять псів і один пес, то одно.

— Ах, ті пси! До смерти не забуду їх.

— Міркую собі, що не забудете. І не раз, не два, будете мати дуже милі спомини з того готелю.

— Тепер воно смішне і спомин буде несогірший, але коли я той спомин переживав, то мені не до сміху було.

— Спомини, смішні, чи трагічні, все добра річ. Без таких споминів старість, гадаю, мусить бути дуже скучна. Мабуть людям, котрих молодість була без трагічного змісту, живеться пізнійше дуже прикро. Як за ними порожнеча в життю, то перед ними порожнеча в душі. І для мене ниніщна днина буде колись любим спомином.

Раник видивився на неї, не розуміючи її слів.

— Чи вона до мене пе? — думав. — Вона, або якась кокетка і провокує мене, щоби відтак сміятися з мене, або... Ні! Се неможливе, щоби вона мною вже завернула собі голову. Хоч би я був молодший, то се було би заскоро. А може...

— Може ви мали нині яку прикру пригоду, ще заки з вами зійшовся? — радник спитав.

— Ви сказали мені, що ми ще за мало знаємося, — відповіла сміючися.— Тепер я вам скажу, що ми ще за мало знаємося. Не маєте ви довіря до мене, то й я до вас не маю.

Так весело балакаючи і не стямилися, коли ляндара зупинилася при залізничім дворці. Дівчина жахнулася і скоро закрила лице воалькою. Вихилила голову крізь вікно ляндари і роззиралася по пероні. Потому вихилила голову крізь вікно по другім боці і також оглянула терен. З ляндари вийшла за радником, вхопила його валізку і каже:

— Ось там біля тої ліхтарні все задержується перший ваґон третої кляси. Там буду стояти з вашою валізкою. Ви йдіть до каси.

Пішла з валізкою під ліхтарню, радник побіг купувати білети. Стоячи під ліхтарнею, весь час роззиралася, неначе би дожидала когось, або боялася чийогось приходу. Радник вернув з білетами і собі станув під ліхтарнею, балакаючи далі з нею. Коли тільки він рушився з місця, вона зараз обхопила його так, щоби він все був між нею і входом на перон, щоби той, що входить на перон, не міг побачити її. Ждали тільки хвильку. Поїзд загуркотів, задержався і саме перед ними відчинилися двері одного купе третої кляси. Вилізла якась баба. Заки радник встиг запротестувати, дівчина вхопила валізку радника і вскочила до купе. Радник за нею. Сів в порожнім куті, вона біля него. Дівчина розглянулася по купе і побачивши, що нема знакомих, відгорнула назад воальку.

(Далі буде).

# ХТО БУВ ЛЮТЕР БИРБАНК.

Цими днями газети принесли вістку про смерть Лютера Бирбанка — „рослинного мудреця" й найбільшого садівника і огородника, який коли жив на світі.

На світ прийшов Лютер Бирбанк в 1849 році в Ланкастер (Масачусетс). В свого батька, фармера, він був тринадцятою з пятнацяти дітей. В Ланкастер він скінчив місцеву школу, та ще молодим хлопцем переїхав до Каліфорнії, де зразу працював як робітник на фармі, поки не доробився до того, що міг набути собі свою невелику фарму в Санта Роза, яких пятьдесять миль на північ від Сан Франціско. Там він і почав робити свої перші спроби виплекування нових ростинних пород з. зміцування і з зхрещування вже істнуючих. Кажуть, що на своїм віку Бирбанк зробив поверх сто тисяч таких експериментів з усякими рослинами, та важно, що ними він виростив 395 „нових" рослин, які мають значіння в людськім господарстві. Між ними є нові пороли яблок, груш, всяких ягід і передівсім сливок. Із зхрещення одної породи каліфорнійського горіха з так званим чорним горіхом він виховав дві нові породи: одну, що дає овочі більші і кращі за своїх „батьків", і другу, котра овочів не родить, та за те дуже швидко росте, переростає всі инші породи волоських горіхів і має незвичайно велике, ярко-зелене і пахуче листя.

Твором Бирбанка є так звана „американська картопля", яка поширилась на весь світ і у всі найдальші закутини світу і, як кажуть, для прогодовання людського роду мала більше значіння, як всяка инша рослина. Ще инші породи картоплі, нові помідори (томати), шпараги та всяка инша садовина, цілий ряд нових цвітів, між ними чудові квітки рослин, які доси, здавалося, ніякого цвіту не мали, виходили з Бирбанкової фарми.

Писав Бирбанк небогато і цїли його були більш практичні, як теоретично-наукові; він хотів творити нові рослини, овочі, садовину, цвіти на ужиток і користь людям. Про свою роботу він писав: „Колись думали, що справжня окрема рослинна порода ніколи не зміняється та що в тій самій породі рослини дуже мало відрізняються одна від одної. Але на ділі немає двох зовсім однакових рослин, кожна має свою „індивідуальність". І так само переконались ми, що нові відміни і навіть зовсім окремі породи можна творити з такою самою точністю, як механік творить нову машинерію... Освоївши дикі рослини, ми їх охоронюємо від богатьох труднощів і невигод дикого життя і через те вони мають більше, так сказати, дозвілля, більше сили, щоб творити ті нові, кращі і кориснїщі форми, які повстають через плекання, підбирання і зхрещування... Одначе творити й виплекувати нові відміни й породи не легко. Для того треба дуже точно помічати найменші ріжниці й дуже обережно і дбайливо обходитись з рослинами. І навіть коли в одній рослині вже зійдуться її природні, дідичні прикмети з новими, придбаними через зміщання і зхрещення, то часом вони мусять втриматись через скільки поколінь, поки утвердиться і зміцніє новий тип".

Бирбанк говорив, що одна людина, присвятивши тій справі свою увагу і труд, могла би виплекати нове жито, пшеницю, овес, ячмінь, риж — досить, щоб з одним зерном більше в кожнім колоску, і який був би результат тільки для одної Америки. Що року 15,000.000 бушлів більше пшениці, 5,200.-000 бушлів кукурузи, 20,000.-000 бушлів вівса, і так далі, все те без більшої праці і без дальших кощтів для людий.

На своїх „винаходах" Бирбанк міг зробити міліони, але проте багацтва він не придбав, бо, як казав, не мав коли, працюючи біля своїх рослин по чотирнацять годин на днину.

# СКІЛЬКИ КОРАБЛІВ НА МОРЯХ.

Скільки усіх кораблів на морях і океанах, — зовсім точного рахунку нема. Звичайно, ніде не пораховані усі малі кораблики, приватні яхти, то-що. Та таких малих корабликів на широкім морі взагалі небогато. На океан пускають здебільша тільки такі, що мають найменш 4.-000 тон валової (брутто) ваги та й тільки такі мають справжнє значіння в комунікації і транспорті. А таких зареєстровано усіх 5.573. Як сказано, це число морських кораблів, які перевозять пасажирів та крам через моря і океани враховані в те число прибережні, портові та ті, що на ріках і озерах.

Розуміється, не всі ті кораблі весь час в руху, і є між ними й старі неужитки і є й такі, що ужитку й потреби для них нема. Найбільше таких „безробітних" кораблів має американський уряд, що набудував їх для перевозу воєнного матеріялу підчас війни, та війна швидше скінчилась, як думалося, і дальшої потреби для них не було. З 695 зареєстрованих кораблів американського „Шіпінг Борд" спочивало в кінці минулого року 430. Та з другого боку на місце відживших кораблів приходять нові, а для тих, що тепер стоять без ужитку, може трапитися кожного часу ужиток.

На загальне число 5.573 океанських кораблів складається передівсім 3.374 лініових пароходів, які відбувають свою правильну дорогу поміж двома морськими портами, далі 1.503 — це так звані „трейдери" або, як їх звичайно називають, „трємпи" — кораблі-волоцюги, — що правильної лінії не мають, але наймаються перевезти товар до якого-будь порту, там його вивантажують і ждуть на якийсь инший товар, щоб перевезти його куди трапиться; врешті 696 кораблів — це „тенкери", спеціяльно влаштовані для транспорту нафти й на службі нафтових компаній американських, англійських, голяндських, мексиканських і румунських.

Найважніші, розуміється, „лайнери", лінійні кораблі, які перевозять на собі більшість товарового руху і весь пасажирський, приблизно 70 відсотків усього морського транспорту і торговлі. Є вони власністю яких 130 ріжних мореплавських компаний.

Між ними 1.469 кораблів має по більш як 5000 тон і її швидкість більшу, як 12 вузлів (морських миль, трохи більших, як американські милі на суші) на день. На загал тільки більші і швидші кораблі перевозять пасажирів, та, як відомо, всі вони, навіть найбільші і найшвидші пасажирські пароходи везуть одночасно й товар. Наприклад з Европи до Америки і так само до Австралії кораблі мають все більше пасажирів, а на поворотну дорогу забирають більше краму.

Коли рахувати, що кожний з тих кораблів відбуде лише чотири подорожі на рік, то перевести вони моглиб яких 1,350.000 осіб. Та на Атлянтійськім океані поміж Европою і Америкою пасажирські кораблі роблять звичайно від 6 до 12 подорожів на рік, а експресові пароходи Кюнарда, Вайт Стар і Француської Лінії навіть більше. Окрім того частину своїх товарових магазинів вони можуть приспособити до приміщення пасажирів.

На протязі 1925 року з Европи до Злучених Держав переїхало 426.000 осіб, до Канади 130.000, до Аргентини 191.000. В тім самім році пасажирський рух на Суезькім Каналі (з півночі на південь) виказує 134.000 проїзжих людий, до Австралії прибуло з усіх сторон світа 96.000 душ, через Панамський Канал з Атлянтійського океану на Тихий 47.000. Самі ті цифри показують новочасну „мандрівку народів" через моря і океани.



# ВІДОЗВА

## ДО ОДНОСЕЛЬЧАН З СЕЛА НОВОСІЛКИ, ПОВ. ПІДГАЙЦІ.

Я отримав лист з нашого рідного села, в якім повідомляють мене наші рідні браття, що вони взялися до будови читальні, яка буде коштувати $1,000.

Богато наших родимців є тут в Америці і в Канаді, яким краще живеться як нашим братям в краю. Ми повинні рівнож відгукнутися на їх роботу і зложити зі свого боку свою жертву, щоби чимскорше повстала в нашім ріднім селі так як і по других селах, своя національна твердиня.

Зложім хоч би найменшу лепту і перешлім її до краю на руки читальняного комітету, до якого входять: М. Фофолют, Іван Кучма і Петро Гусак.

На ту ціль вже зложили: Яким Загородний $20, Петро Рубас $2, а по $1: Василь Борщовський і Микола Бача.

Хто хоче близших інформацій, хай пише на таку адресу:

**Jakim Zahorodny**

**10 Vincent St., Newark, N. J.**

# ВІДОЗВА

## ДО ОДНОСЕЛЬЧАН СЕЛА ГОШОВИ, ПОВІТУ БОРЩІВСЬКОГО.

Дорогі Браття! Ми отримали лист від наших братів з села Гошови, у котрім вони нас просять, щоби ми допомогли їм докінчити будову читальні. З нашої громади Пітсфілд, Масс, післали ми 110 долярів і помогли як і чим могли. А тепер просимо других, особливо братів з Филаделфії, щоби були так добрі і дали зі свого боку деяку поміч на читальню. Самі знаєте, що як ми не поможемо, то ніхто другий не поможе. У всіх селах будують читальні, то й в нашім мусить станути своя національна твердиня.

За уряд читальні „Просвіти":

**Дмитро Яремій,** голова,

**Олекса Сокольський,** писар;

**Федор Савюк,** скарбник.

По інформації пишіть на адресу:

**Петро Шульган,**

P. O. Box 1207, Pittsfield, Mass.

# З ЦЕРКОВНИХ СПРАВ.

## ТАЙНИ, ЩО ВИХОДЯТЬ НА ДЕННЕ СВІТЛО.

На днях вислано до римського папи меморіял від оо. духовних, членів і учасників провінціонального Собору у Львові 1891 р. В меморіялі ствержується, що рішення того Собору в справі целібату і вибору епископів в Римі пофальшовано, і так представлено папі до затвердження. Мав це зробити кард. Ледоховський, Поляк, який тоді був префектом „Пропаганди", якій тоді була підчинена наша церква. З того меморіялу виявляється, що брошура „Висвітлення до історії львівських синодів з рр. 1891 і 1897", яка в 1924 р. вийшла накладом Івана Кудлака, подає вповні вірне висвітлення фактів. На синоді папський делеґат Чяска всіма силами натискав, щоби синод згодився на введення целібату.

Коли це не вдалося, то Чяска жадав, щоби Собор помістив у своїх рішеннях оцей вирваний текст з св. письма: „Хто без жінки, журиться про те, що Господне, як приподобатися Господеві. А хто оженений, журиться про те, що світове, як приподобатися жінці". Очевидно, що цей текст кидав би пляму на наше жонате духовенство, і отці Собору не хотіли згодитися на форсовану пропозицію папського делеґата. Зате рішили, що має бути поміщений ось який текст з св. письма: „Хто жениться, добре робить; хто не жениться, ліпше робить". Але „ліпше є женитися, як розпалюватися".

Пофальшування рішень Синоду пішло в тому напрямку, що таки поміщено текст, за яким обставав Чяска, і поручено настоятелям дух. семинарії намовляти питомців до целібату. Без рішення Собору всунено в Римі поміж постанови Собору також те, що епископом може бути тільки целебс, а вдовець ні.

Отці, підписані під меморіялом, просять папу, щоби приказав справити пофальшований текст рішень львівського Собора і щоби заборонив нашим епископам своєвільно вводити целібат. Дотепер, кажеться в меморіялі, синодальні отці мовчали, бо думали, що з того пофальшування не будеться робити ніякого ужитку. Але тепер... і вийшло — збігом обставин — на пікантний скандал для Риму. В сам час, коли папа дав скритий дозвіл епископам на введення целібату, приходить до Риму демаскуючий меморіял наших синодальних отців, що ще остали живі. Виходить тайна на верх... і взаїмно поличкують себе.

Найважніща річ у тому меморіялі, це підписи. Є їх 12. А на перших місцях о. Андрій Білецький, препозит львівської капітули, і о. Алек. Бачинський, ґенеральний вікарій. Обидвом старцям історія нашої церкви запише цей їх відважний виступ у вічну честь і добру славу. Дотепер проти целібату явно боролося тільки „сіре" духовенство. А тепер ось відозвалися й найвищі наші церковні достойники і певна річ, що тим дадуть вони добрий приклад своїм однодумцям у Перемишлі, а може навіть у Станиславові.

Як Рим проковтне цю пігулку, це його річ. Але нас підбадьорує явище, що давня, також у церковних справах заголюкана рутенія підносить голову, відроджується...

Меморіял розіслано ріжним кардиналам у Римі, всім гр. кат. епископам у світі і ріжним латинським епископам.

(„Діло").